

Ìwé Dániẹ̀lì - Ọ̀kan Ọ̀gọ̀rùn-ún àti Mẹ̀sàn-án

Ìfípáyá Ìmúlò Mẹ̀ta ti Àsọ̀tẹ̀lẹ̀: Ìtumọ̀ Àsọ̀tẹ̀lẹ̀ ti Ìsípáyá Orí Kẹ̀sàn-án àti Ìsíkiri Ìtúnṣe ti Ọ̀de-Ọ̀nì

Jeff Pippenger

2024-03-01

Ìdájì àkọ̀kọ̀ ti Ìfihàn orí kẹ̀sàn-án sàfihàn ipè kàrùn-ún, èyí tí í ẹ̀gbé àkọ̀kọ̀, àti idájì kejì ti orí náà sí sàfihàn ipè kẹ̀fà, èyí tí í ẹ̀gbé kejì. A fi àwòrán hàn gbangba fún ipè méjèjè lóri àwọn àtẹ̀ ṣàpẹ̀rẹ̀ aṣáájú-òná ti ọ̀dún 1843 àti 1850. Nígbà tí a sí èdidi kúrò lóri eṣe mẹ̀fà ikeyin ti Dániẹ̀lì mọ̀kànlá ní àkọ̀kọ̀ igbèyìn ní ọ̀dún 1989 pẹ̀lú iwó lulẹ̀ Soviet Union, ṣípò-ìtúnṣe ti ẹ̀gbẹ̀rún lónà ọ̀gọ̀rùn-ún m̀erínlélógójì bẹ̀rẹ̀.

Lára àwọn ọ̀títọ̀ tí a mọ̀ ní ọ̀dún 1989 ni àwọn ṣípò àtúnṣe nílá nínú itàn Bíbẹ̀lì, àti pé gbogbo wọn jọ́ n lẹ̀ ní ifararọ̀. Gbogbo àwọn wòlù, àti nítorí náà gbogbo itàn mímọ̀, pẹ̀lú àwọn ṣípò àtúnṣe mímọ̀, n sàfihàn ṣípò àtúnṣe nílá ikeyin ti ẹ̀gbẹ̀rún kan ọ̀gọ̀rùn-ún m̀erínlélógójì, èyí tí ó sì jẹ́ ṣípò alágbára ti àngẹ̀lì kẹ̀ta. Nígbà tí ilàna ididire bá bẹ̀rẹ̀, nígbà náà pẹ̀lú ni ifinkí omi òjò ikeyin ti bẹ̀rẹ̀. Ìsìsì ohun tí a ti dì mọ̀ nínú àwọn ṣípò àtúnṣe ní 1989, tí ṣìsì eṣe mẹ̀fà ikeyin ti Dániẹ̀lì mọ̀kànlá tẹ̀ lé e ní 1992, dá ipò àyíká ifaradà sílẹ̀, gégé bí ó ti máa n ṣẹ̀lẹ̀ nígbà gbogbo tí a bá sí ọ̀títọ̀ tuntun àti ọ̀títọ̀ isinsinyí sílẹ̀.

Nínú ifaradà sí ọ̀títọ̀ àwọn eṣe mẹ̀fà ikeyin Danieli mọ̀kànlá, Olúwa sí ọ̀títọ̀ náà sílẹ̀ pé itàn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ ti Róòmù aláìgbàgbọ̀, tí a darapọ̀ mọ̀ itàn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ ti Róòmù papal, gégé bí a ti fi múlẹ̀ lóri ẹ̀lẹ̀rì méjì, n dá itàn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ ti Róòmù ọ̀de ọ̀nì mọ̀. A mọ̀ òfin ilò mẹ̀ta ti àsọ̀tẹ̀lẹ̀, léyìn náà a sì lò ó láti dáàbò bo ara wa kúrò nínú àṣìṣe àti láti mọ̀ àti láti fi ọ̀títọ̀ múlẹ̀. Àwọn òfin tí n gbékalẹ̀ pé gbogbo ilà àtúnṣe bá àwọn ilà àtúnṣe yòókù mu, àti àwọn òfin tí ó ní í ẹ̀gbé pẹ̀lú ilò mẹ̀ta ti àsọ̀tẹ̀lẹ̀, di àpáta ipilẹ̀ àwọn òfin tí a fi múlẹ̀ nínú ṣípò angẹ̀lì kẹ̀ta, gégé bí a ti fi hàn ní àpẹ̀rẹ̀ nínú itàn àwọn Millerite, níbi tí a ti fi àwọn òfin náà múlẹ̀, lò, tí a sì tẹ̀ jáde.

Ìlò isọ̀tẹ̀lẹ̀ ní ilò mẹ̀ta gégé bí òfin ni a sí sílẹ̀ fún ṣìsẹ̀ ẹ̀gbẹ̀rún mọ̀kànlá lé ní ọ̀gọ̀rùn-ún m̀erínlélógójì náà, nítorí wón ni ṣìsẹ̀ òjò ikeyin, àti pé Islam ti ẹ̀gbé kẹ̀ta ni ihin-ìṣe òjò ikeyin. Ilàna ilò mẹ̀ta ti isọ̀tẹ̀lẹ̀ ni Kinniún èyà Júdá dá mọ̀, tipẹ̀tipẹ̀ kí Islam ti ẹ̀gbé kẹ̀ta tó dé sínú itàn ní ọ̀jọ̀ kẹ̀tálá, oṣù Kẹ̀sàn-án, ọ̀dún 2001, nítorí Ó fẹ́ kí àwọn èniyàn Rẹ̀ ti ọ̀jọ̀ ikeyin lè fi irọ̀rùn mọ̀ ihin-ìṣe tí didé ẹ̀gbé kẹ̀ta sojú fún nígbà tí Ó mú àwọn èniyàn Rẹ̀ padà sí àwọn ọ̀nà àtíjọ̀ ti Jeremiah.

Ìmọ̀ àwọn aṣáájú-òná nípa ipè kàrùn-ún àti ipè kẹ̀fà gégé bí a ti gbékalẹ̀ wọn kalẹ̀ nínú Ìfihàn orí kẹ̀sàn-án, ni a lòye gégé bí eṣe náà nínú iwé Ìfihàn tí itàn fi múlẹ̀, tí ó sì ẹ̀gbé àtilẹ̀yìn fún un ní idúróṣinṣin àti ní kedere jùlọ̀. Uriah Smith bẹ̀rẹ̀ àfihàn rẹ̀ nípa Ìfihàn orí kẹ̀sàn-án nípa lílọ̀ ọ̀rọ̀ akẹ̀kọ̀-ìtàn náà, Keith, láti fi sàfihàn àkọ̀kọ̀ náà gan-an.

“Fún àlàyé lóri fèrè yìi, a ó tún fa láti inú àwọn ikòwé Ọ̀gbẹ̀ni Keith. Ọ̀nkòwé yìi sọ̀ ní ọ̀títọ̀ pé: ‘Ó kéré gan-an kí ifaramọ̀ kan tó bá dọ̀gba bẹ̀e lááárín àwọn onítumọ̀ wà nípa apá miiran kankan ti Apocalypse bí ó ti jẹ́ ní ti ilò fèrè kàrùn-ún àti kẹ̀fà, tàbí ibànújẹ̀ àkọ̀kọ̀ àti èkejì, sí

àwọn Saracens àti Tọ̀kì. Ó hàn gbangba tó bèè tí ó fi sòro kí a lóye rẹ̀ ní òdikejì. Dípò èşè kan tàbí méjì tí ń tọ̀ka sí ọ̀koọ̀kan wọn, gbogbo orí keşàn-án ti İşıpayá, ní àwọn ipín tó dọ̀gba, ni a fi ń şe àpèjúwe àwọn méjèjè. Uriah Smith, Daniel and Revelation, 495.

Pínpin orí tó yà ibànújẹ àkókó àti ibànújẹ kejì sọtò ni ó ń pín itàn ibànújẹ àkókó, tí Mohammed dúró fún. Ní ti àgbègbè ilẹ̀, ó wà ní ibi tí akẹ̀kọ̀-itàn Alexander Keith ń pè ní àwọn Saracens, èyí tí àwa yòò pè ní Arabia lóníí. Itàn ibànújẹ kejì, tí Osman I dúró fún, wà ní ti àgbègbè ilẹ̀ ní Turkey, èyí tí akẹ̀kọ̀-itàn nàà mò sí àwọn Turks. Itàn ibànújẹ àkókó ni a gbé kalẹ̀, a sì mú şe ní Arabia, ibi ibi Islam àti Mohammed. Itàn ibànújẹ kejì ni a gbé kalẹ̀, a sì mú şe ní Turkey, ibi ibi Ijọba Ottoman.

Itàn ègbé àkókó nàà ń fi irú ogun kan hàn tí a tọ̀ sí Romu láti ọ̀wọ̀ àwọn jagunjagun olóminira, tí işòkan àjọşe kan soşo tí wọn ní pèlú ara wọn ni èsìn Íslámù. Itàn ègbé kejì nàà sì ń fi irú ogun kan hàn tí a tọ̀ sí Romu láti ọ̀wọ̀ èsìn àti agbára ijọba tí a şètò dáadáa, èyí tí a ń pè ní Caliphate. Ní ọ̀nà méjèjè, yálà ogun olóminira sí Romu nínú itàn tí Mohammed dúró fún, tàbí ogun tí a şètò tí Ottman, tàbí Ijọba Ottoman, dúró fún, ọ̀nà tí wọn fi ń jagun ni láti kọ̀lu ní ojiji àti láiròtẹ̀lẹ̀. Kì í şe irú ogun tí a ń şe nípa fifi aşo ogun tó ní àwọ̀ kan nàà wọ̀ gbogbo ọ̀mọ-ogun, léyìn nàà kí a sì tò wọn sí ilà kan, kí a sì máa rìn wọn lọ síwájú sínú iná ibon gégé bí àşà ogun ti àkókò nàà ti rí. Ọ̀rò nàà “assassin” dá lóri ọ̀nà ogun Íslámù ti fifi ikolù şe ní ojiji àti láiròtẹ̀lẹ̀, tí ó sì máa ń parí ní ikú eni tó şe ikolù nàà pèlú.

Ọ̀rò nàà “assassin” jẹ̀ itumọ̀ láti inú ọ̀rò Arabiki “hashshashin,” èyí tí ó ti ọ̀dọ̀ “hashish,” tí ó tùmọ̀ sí “hashish” tàbí “cannabis.” Ní ipilẹ̀şẹ̀, a máa ń lò ọ̀rò nàà láti tọ̀ka sí egbé aşírí àti onítara gbígbóná kan ti àwọn Musulumi Ismaili Nizari ní Áárín Gbùngbùn Ìlà Oòrùn ní àkókò igbà áárín. Wọn jẹ̀ mímọ̀ àwọn ọ̀mọ egbé yí fún àwọn ọ̀nà wọn tí kò wọ̀pọ̀ tí wọn sì sába máa ń jẹ̀ oníwá ipá, pèlú lílo ipàniyàn olóşèlú gégé bí ọ̀nà láti mú àwọn ète wọn şe. A sọ pé nígbà míl wọn máa ń jẹ̀ hashish láti múra sílẹ̀ fún àwọn işẹ̀ wọn, èyí sì mú kí lílo ọ̀rò nàà “hashshashin” tàbí “assassins” tàn kalẹ̀ ní ayé Ìwọ̀ Oòrùn. Àwọn Assassins şişẹ̀ gidigidi ní àkókò igbà áárín, ní pàtàkì ní Persia àti Syria, wọn sì kó ipa pàtàkì nínú oríşíríşí ijà olóşèlú àti àwọn ipàniyàn ní àkókò nàà. Ní ikeyìn, ọ̀rò nàà “assassin” wọ̀ inú àwọn èdè Yúróòpù, nibi tí ó ti bèrẹ̀ sí í tọ̀ka ní itumọ̀ tí ó gbooro sí í sí àwọn eni-kọ̀ọ̀kan tí wọn ń şe ipàniyàn olóşèlú tàbí ipàniyàn tí a fojú lé.

Ọ̀nà ogun yí jẹ̀ ànímọ̀ àşọtẹ̀lẹ̀ pàtàkì ti àwọn ègbé mẹtá nàà, nítorí ipa àşọtẹ̀lẹ̀ ti Islam ni láti mú ogun jáde. Islam gégé bí àmì jẹ̀ nípa ogun pátápátá, àti nínú Ìfihàn orí keşàn-án, Islam ti ègbé kíiní àti kejì jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ ogun wọn. A mò ogun wọn sí nínú iwé Ìfihàn, gégé bí işe tí ń mú àwọn orílẹ̀-èdè bínú, diẹ̀ kí àkókò idánwò tó parí.

Àwọn orílẹ̀-èdè sì bínú, ibínú rẹ̀ sì dé, àti àkókò àwọn òkú, kí a lè dá wọn léjọ̀, àti kí iwọ̀ lè san èrè fún àwọn iránsẹ̀ rẹ̀, àwọn wólí, àti fún àwọn èniyàn mímọ̀, àti àwọn tí ó bèrù orúkọ̀ rẹ̀, kékeré àti nílá; àti kí iwọ̀ lè pa àwọn tí ń ba ayé jẹ̀ run. Ìfihàn 11:18.

A mú àwọn “orílẹ̀-èdè” bínú, diẹ̀ şájú kí ibínú Ọ̀lọ̀run tó dé, àti pé ibínú Ọ̀lọ̀run, gégé bí a ti şàfihàn rẹ̀ nínú iwé Ìfihàn, ni àwọn àjàkálẹ̀-àrùn méje ikeyìn tí ń bọ̀ nígbà tí àkókò ànfààní idánwò èniyàn bá ti parí. Àwọn àmì-ọ̀nà mètá wà nínú èşè nàà; ibínú àwọn orílẹ̀-èdè, ibínú Ọ̀lọ̀run, àti àkókò láti dá àwọn òkú léjọ̀. Idájọ̀ àwọn òkú tí a tọ̀ka sí níbi ni idájọ̀ àwọn òkú búburú tí ó şelẹ̀ ní

àkókò egberún odún nàà, kì í ẹ̀ ɪdájó àyèwò àwọn òkú tí ó bèrè ní October 22, 1844. Sister White mú un hàn gbangba pé àwọn àmì-òṅà méta nínú ẹ̀sẹ̀ yíi yàtò sí ara wọn, wọn sì n ẹ̀sẹ̀ ní itòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ gégé bí ó ti wà nínú ẹ̀sẹ̀ nàà.

“Mo rí i pé ɪbínú àwọn orílẹ̀-èdè, ɪrunú Olórún, àti àkókò láti dá àwọn òkú léjò jẹ̀ ohun méta tí ó yàtò sí ara wọn ní kedere, ọ̀kọ̀ọ̀kan sì n tẹ̀lé èkejì; mo tún rí i pé Mikáèlì kò tii dide, àti pé àkókò ɪpónjù, ɪrú èyí tí kò tii ẹ̀sẹ̀ rí, kò tii bèrè. Àwọn orílẹ̀-èdè n bínú nísinsinyí, sùgbón nígbà tí Àlùfáà Àgbà wa bá ti parí iṣẹ̀ Rẹ̀ nínú ibi mímó, Òun yóò dide, yóò wọ̀ aṣọ̀ ẹ̀san, léyìn nàà ni a ọ̀o tú àwọn àjàkálẹ̀-àrùn méje ikeyìn jáde.

“Mo rí i pé àwọn àngẹ̀lì m̀erìn nàà yóò di ẹ̀fúfú m̀erìn nàà mú títí iṣẹ̀ Jesu yóò fi parí nínú ibi mímó, léyìn nàà ni àwọn ɪyonu méje ikeyìn yóò sì dé.” Early Writings, 36.

Iṣẹ̀ ti Ìsílámù nínú ɪwé ikeyìn ti Bíbélì ni láti mú kí àwọn orílẹ̀-èdè bínú, wọn sì n ẹ̀sẹ̀ ɪnípasẹ̀ ogun. Iṣẹ̀ ti Ìsílámù nínú ɪwé àkókó ti Bíbélì ni láti mú ọ̀wọ̀ gbogbo ènìyàn nínú ayé dide papò sí Ìsílámù, tí a sàfihàn gégé bí Iṣímáèlì.

Angẹ̀lì Oluwa sì wí fún un pé, Wò ó, ɪwọ̀ lóyún, ɪwọ̀ yóò sì bí ọ̀mọ̀kúnrin kan, ɪwọ̀ yóò sì pe orúko rẹ̀ ní Iṣímaeli; nítorí pé Oluwa ti gbó ɪpónjù rẹ̀. Òun yóò sì jẹ̀ ènìyàn ɪgbó; ọ̀wọ̀ rẹ̀ yóò sì lòdì sí gbogbo ènìyàn, ọ̀wọ̀ gbogbo ènìyàn yóò sì lòdì sí i; òun yóò sì máa gbé níwájú gbogbo àwọn arákúnrin rẹ̀. Genesisi 16:11, 12.

Ọ̀rọ̀ nàà “ọ̀wọ̀,” gégé bí àmì, dàbí gbogbo àwọn àmì Bíbélì, ó sì lè ní ɪtumò ju ọ̀kan lọ gégé bí àyíká ọ̀rọ̀ tí a ti lò ó. Ní pàtàkì jùlò, “ọ̀wọ̀,” gégé bí àmì nínú àsọtélẹ̀ Bíbélì, jẹ̀ àmì ogun. Ọ̀rọ̀ Héberù tí a túmò sí “eni ɪgbó,” ni ọ̀rọ̀ tí a fi n pé kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ Arabia ɪgbó, èyí tí ó ní ọ̀pọ̀ ɪtọ̀kasí àsọtélẹ̀ pàtàkì, ọ̀kan lára wọn sì ni pé kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ Arabia jẹ̀ ọ̀mọ̀ ẹ̀bí àwọn ẹ̀ranko Equidae, gégé bí ẹ̀ṣin nàà pẹ̀lú. Nínú Revelation orí kẹ̀sàn-án, àti lórí àwọn àwòrán mímó méjèjì ti Habakkuk (àwọn àwòrán aṣáájú-òṅà 1843 àti 1850), a lò ẹ̀ṣin gégé bí àmì ogun tí Islam ti àwọn ɪyonu méta n sàpẹ̀rẹ̀. Ìdarúko àkókó àti ti ikeyìn ti Islam, gégé bí a ti sàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nínú ɪwé Genesis, àti ɪwé Revelation, n fi Islam hàn pẹ̀lú àmì ẹ̀bí Equidae (kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ tàbí ẹ̀ṣin), wọn sì jọ tẹ̀numó ipa Islam gégé bí èyí tí yóò mú ogun wá sí “olúkúlùkù ènìyàn” (àwọn orílẹ̀-èdè).

Nínú ɪwé Iṣípayá, orí KẸ̀SÀN-ÁN, ẹ̀sẹ̀ KOKÀNLA, ni a ti dá ɪwà Islam mò, nítorí ní ti àsọtélẹ̀, a máa n ɹojú ɪwà nípasẹ̀ orúko. Orúko tí a fi fún ọ̀ba tí n sàkóso lórí Islam n fi àfihàn ɪtọ̀kasí àkókó sí Islam nínú ɪwé Jẹ̀nẹ̀sìsì, níbi tí a ti kọ̀ pé ɪwà tàbí ẹ̀mì Iṣímaeli “yóò máa gbé níwájú gbogbo àwọn arákúnrin rẹ̀.” Ọ̀ba tí n sàkóso lórí gbogbo Islam ni ẹ̀mì Iṣímaeli (ọ̀ba wọn), ẹ̀ni tí ọ̀wọ̀ rẹ̀ wà “sí i lòdì sí gbogbo ènìyàn”.

Wọn sì ní ọ̀ba kan lórí wọn, ẹ̀ni tí í ẹ̀ àngẹ̀lì ɪbú àinísàlẹ̀, orúko rẹ̀ ní èdè Héberù ni Abaddon, sùgbón ní èdè Gíríkì ni orúko rẹ̀ n jẹ̀ Apollyon. Ìfihàn 9:11.

Nínú Májẹ̀mù Láéláé, tí èdè Héberù n ɹojú fún, tàbí Májẹ̀mù Titun, tí èdè Gíríkì n ɹojú fún, ɪwà tí ó n jọba lórí àwọn ọ̀mọ̀lẹ̀yìn ẹ̀ṣin Ìsílámù ni a mò sí yálá Abaddon tàbí Apollyon, èyí tí méjèjì túmò sí “ikú àti ɪparun.” Ikú àti ɪparun ni ɪwà Ìsílámù, bóyá a sàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nínú Májẹ̀mù Láéláé tàbí nínú Májẹ̀mù Titun. Àwọn àbùdá pátó tí ẹ̀mì tí n sàkóso nínú gbogbo ọ̀mọ̀lẹ̀yìn Ìsílámù, ní ɪbàṣẹ̀pọ̀ pẹ̀lú àmì kẹ̀tẹ̀kẹ̀tẹ̀ tàbí ẹ̀ṣin, jẹ̀ èròjà méjèjì nínú àkókó àti ikeyìn àwọn ɪtọ̀kasí sí Ìsílámù. Àwọn

àbùdá àsòtélé méjì wònyí ní àmì idánimò Alpha àti Omega. Nígba tí Sister White se idánimò işé iránsé tí n mú egbèrún m̀erínlélógòrùn-ún m̀erínlélógòrín wá sí iyè gégé bí ogun alágbára ti ángèlì kẹta, ó sọ ohun wònyí:

“Àwọn ángèlì n dì mú afẹfẹ m̀erín náà, tí a sàpẹrẹ wọn gégé bí ẹşin onínú-bíbí tí n wá láti bó sílẹ kí ó sì sáré kojá lóri ojú gbogbo ayé, tí ó n ru iparun àti ikú ní ipa ọ̀nà rẹ̀.”

“Şé a ọ̀ò sùn ní ojú pópó ayé àinípèkun gan-an? Şé a ọ̀ò jẹ̀ aláitèlòrùn, tútù, àti òkú? A! ibá se pé a lè ní Ẹmí àti ẹemí Olòrun nínú àwọn ijọ wa tí a mí sínú àwọn èniyàn Rẹ̀, kí wón lè dúró lóri ẹşẹ̀ wọn, kí wón sì yè. A nilò láti rí i pé ọ̀nà náà hàn, àti pé ẹnu-ọ̀nà náà há. Şùgbọ̀n bí a ti n gba inu ẹnu-ọ̀nà há náà kojá, fifẹ̀ rẹ̀ kò ní ọ̀pin.” Manuscript Releases, volume 20, 217.

Àwọn ẹ̀fúùfú m̀erín ni a dì mú ní àkókò ididì àwọn egbèrún lónà ogòrùn-ún m̀erínlélógòjì, àti pé àwọn ẹ̀fúùfú m̀erín náà jẹ̀ “ẹşin bínú” tí n ru “ikú àti iparun ní ọ̀nà rẹ̀.” Ní ojọ̀ kẹtalá, oşù Kẹşàn-án, ọ̀dún 2001, ègbé kẹta wọ̀ inu itàn àsòtélé, ó sì mú “ikú àti iparun” wá, bẹ̀e ni ó “mú àwọn orílẹ̀-èdè bínú,” nígbà tí ó kọ̀lu ilẹ̀ ológo ti ẹmí “lójijì àti láiròtélé.” Ní ojọ̀ keje, oşù Kẹwáá, ọ̀dún 2023, ègbé kẹta náà tẹ̀sìwájú lóri ọ̀nà rẹ̀ ti “ikú àti iparun,” bẹ̀e ni ó tún “mú àwọn orílẹ̀-èdè bínú sí i,” nígbà tí ó kọ̀lu ilẹ̀ ológo gidi “lójijì àti láiròtélé.” Ikòlù àiròtélé àkókò náà samisi ibèrẹ̀ àkókò ididì àwọn egbèrún lónà ogòrùn-ún m̀erínlélógòjì, àti ikòlù tuntun náà ní ojọ̀ keje, oşù Kẹwáá, ọ̀dún 2023, samisi ibèrẹ̀ àkókò iparí, tàbí “títì pa,” ti ididì àwọn egbèrún lónà ogòrùn-ún m̀erínlélógòjì. Şé a ó ha máa sùn lójú ọ̀nà gan-an sí ayé àinípèkun?

Lóri àwọn cháti mímò aşáájú-ọ̀nà méjèjèjì, a se àfihàn Ísílámù ti ègbé àkókò àti ègbé keji ní ọ̀nà àwòrán, nípa àwọn jagunjagun Ísílámù tí wón gun ẹşin ogun wọn. Ẹni tí ó gun ẹşin ogun ègbé àkókò nínú àwòrán méjèjèjì n ru ọ̀kọ̀, ẹni tí ó sì gun ẹşin tí ó dúró fún ègbé keji n ta ibọ̀n. İyàtò náà jẹ̀ kíkànsí ní kedere nínú İfihàn orí kẹşàn-án, nítorí pé nínú itàn ègbé keji ni a ti dá ẹ́fín-ibọ̀n sílẹ̀ tí a sì kòkò lò ó nínú ogun. Nípa şíşẹ̀ àlàyé lóri ẹşẹ̀ kẹtadinlógún títì dé kọkandinlógún nínú İfihàn orí kẹşàn-án, Uriah Smith kọ̀ àkòşilẹ̀ wònyí:

“Apá àkókò nínú àpèjúwe yí lè ní itòkasí sí irísí àwọn ẹ̀leşin wònyí. Iná, gégé bí aşojú àwò kan, dúró fún pupa; nítorí pé ‘pupa bí iná’ jẹ̀ ọ̀rò işàfihàn tí a máa n lò lópò igbà; jáşínti, tàbí háyasínti, fún aláwọ̀ búlùù; àti brimstone fún àwọ̀ ofééfée. Àwọn àwọ̀ wònyí sì ló gbajúmò gidigidì nínú aşọ̀ àwọn jagunjagun wònyí; tó bẹ̀e tí àpèjúwe náà, gégé bí iwòye yí, yòò bá aşọ̀ ológun Tòkì mu pátápátá, ẹ̀yí tí a fi pupa, tàbí şíkálèti, búlùù, àti ofééfée se ní ipín nlá. İrísí orí àwọn ẹşin náà dàbí orí kinníun láti fi hàn agbára, igboya, àti ikà wọn; nígbà tí apá ikẹyìn ẹşẹ̀ náà láisí àní-àní ní itòkasí sí lílo gunpowder àti àwọn ibọ̀n ogun fún ète ogun, ẹ̀yí tí a şẹ̀şẹ̀ mú wọ̀lé ní àkókò náà. Bí àwọn Tòkì se máa n ta ibọ̀n wọn lóri ẹşin, yòò dà bíi pé, sí oluwò tí ó wà ní ọ̀nà jìjìn, iná, ẹ́fín, àti brimstone n jade láti ẹnu àwọn ẹşin náà, gégé bí àwòrán tí a fi kún un se fi hàn.

“Ní ti ilò àwọn ibọ̀n-ina lówó àwọn Tòkì nínú ipolongo wọn sí Constantinople, Elliott (Horae Apocalypticae, Vol. I, ojú-ìwé 482–484) sọ̀ báyii pé:—‘Ó jẹ̀ sí “iná àti ẹ́fín àti sùlfò,” sí àwọn ohun ijà ológun àti àwọn ibọ̀n-ina Mahomet, ni pípa idá m̀eta nínú èniyàn, iyẹn ni, igbèmi Constantinople, àti nítorí ẹ̀yí iparun ijọba Giriki, ti jẹ̀ gbèsè. Egbèrún ọ̀dún kan àti ogòrùn-ún ọ̀dún ju bẹ̀e lọ̀ ti kojá báyii láti igbà ipilẹ̀ rẹ̀ nípasẹ̀ Constantine. Ní itòsì àşikò wònyẹn, àwọn Goths, Huns, Avars, Persians, Bulgarians, Saracens, Russians, àti pẹ̀lú àwọn Ottoman Tòkì

fúnra wọn, ti ẹ̀ ẹ̀ wọn ikolù ọ́tá wọn, tàbí ti dó tí í. Şùgbón àwọn odi ààbò rẹ̀ kò lẹ̀ ẹ̀gun ní ọ̀wọ̀ wọn. Constantinople yẹ̀ bọ̀, àti pẹ̀lú rẹ̀ ni ijọba Giriki. Nítorí nàà ni idààmú Sultan Mahomet láti wá ohun tí yóò mú idènà nàà kúrò. “Sé o lẹ̀ da ibon agbàyanu kan,” ni ibèèrè rẹ̀ sí olùdásilẹ̀ ibon tí ó sá tò ọ̀ wá, “tó tóbi tó láti fi fọ̀ odi Constantinople lulẹ̀?” Nígbà nàà ni a dá ilé idásilẹ̀ irin nàà sí Adrianople, a sì da ibon nàà, a pèsè àwọn ohun ijà ológun nàà, idóti sì bèrè.”

“Ó yẹ̀ gidigidi kí a ẹ̀ àkíyèsí bí Gibbon, ẹ̀ni tí ó máa ń jẹ̀ olùşàlàyé àimòkan lórí àsoṭélé Apocalyptic nígbà gbogbo, ẹ̀ mú ohun èlò ogun tuntun yí wá sí iwájú àwòrán rẹ̀, nínú itàn àlàyé rẹ̀ tó lẹ̀wá tó sì lágbara nípa àjálú ikeyin ijọba Giriki. Ní imúrasilẹ̀ fún un, ó sọ itàn idásilẹ̀ tuntun ibon-irin, ‘àdàlù saltpeter, sulphur, àti charcoal yẹn;’ ó sì sọ nípa lílò rẹ̀ tẹ̀lẹ̀ láti ọ̀wọ̀ Sultan Amurath, àti pẹ̀lú, gégé bí a ti sọ tẹ̀lẹ̀, nípa ilé idáná Mahomet fún dídá àwọn ọ̀gá-ibon tó tóbi jù lọ ní Adrianople; léyìn nàà, nínú ilòşiwájú idóti ilú nàà fúnra rẹ̀, ó şàpẹ̀júwe bí ‘işan àtẹ̀gùn ọ̀kọ̀ àti ọ̀fà ẹ̀ ba ẹ̀fin, iró, àti iná ibon kékeré àti ọ̀gá-ibon lọ pọ̀;’ bí ‘itòlẹ̀şẹ̀şẹ̀ gígùn ti artillery Tọ̀òkí ẹ̀ dojú kọ̀ odi nàà, batiri mērinlá ń dún bí àrà lẹ̀kan soşo sí àwọn ibi tí ó rọ̀rùn jù lọ láti wólé sí;’ bí ‘àwọn olódi tí wọn ti dúró fún ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ọ̀dún lòdi sí ipá ọ́tá ẹ̀ wó lulẹ̀ ní gbogbo ẹ̀gbé nípa ọ̀gá-ibon Ottoman, ọ̀pọ̀ àfojúdi ni a sí, àti ní etí ibodè St. Romanus, ilé-işo mērin ni a ba dọ̀gba pẹ̀lú ilẹ̀;’ bí, nígbà tí ‘láti inú àwọn ilà ogun, àwọn galleys, àti afára, artillery Ottoman ẹ̀ ń dún bí àrà ní gbogbo ẹ̀gbé, àgọ̀ ogun àti ilú, àwọn Giriki àti àwọn Tọ̀òkí, ẹ̀ wà nínú ikùùkuu ẹ̀fin kan, èyí tí kò sí ohun tí yóò lẹ̀ tú ká bí kò ẹ̀ igbàlà tàbí iparun ikeyin ti ijọba Romu;’ bí ‘odi méjèèjì nàà ẹ̀ di àkọ̀jọ̀pọ̀ ahoro nípa ọ̀gá-ibon;’ àti bí níkeyin àwọn Tọ̀òkí ‘ẹ̀ di de kojá nípasẹ̀ àwọn àfojúdi nàà,’ ‘Constantinople sì ẹ̀gun, ijọba rẹ̀ sì wó lulẹ̀, ẹ̀sin rẹ̀ sì tẹ̀ mólẹ̀ nínú erùpẹ̀ ní ọ̀wọ̀ àwọn akínkanjú Moslem.’ Mo ní ó yẹ̀ gidigidi fún àkíyèsí bí Gibbon ẹ̀ fi hàn ní kedere tó sì lágbara pé ó fi imú ilú nàà, àti bá yí iparun ijọba nàà, jẹ̀ ti artillery Ottoman. Nítorí kí ni èyí bí kò ẹ̀ àlàyé lórí àwọn ọ̀rọ̀ àsoṭélé wá? ‘Nípa àwọn mēteṭeta wònyí ni a fi pa idá mēta nínú èniyàn, nípa iná, àti nípa ẹ̀fin, àti nípa sulphur, tí ń jáde láti inú ẹ̀nu wọn.’”

“ESE 18. Nípasẹ̀ mēteṭeta wònyí ni a fi pa idámēta èniyàn, nípasẹ̀ iná, àti nípasẹ̀ ẹ̀fin, àti nípasẹ̀ imí-ojọ̀, tí ó jáde láti inú ẹ̀nu wọn. 19. Nítorí agbára wọn wà nínú ẹ̀nu wọn, àti nínú irù wọn; nítorí irù wọn dàbí ejò, wọn sì ní orí; pẹ̀lú wọn ni wọn fi ń ẹ̀ ipalára.”

“Àwọn ẹ̀şẹ̀ wònyí ń şàfihàn ipa apanirun ti ọ̀nà ogun tuntun tí a mú wá. Nípasẹ̀ àwọn ohun èlò wònyí ni,—ibonpá, àwọn ohun ijà olóná, àti àkànnàkànnà,—ni a ẹ̀ ẹ̀gun Constantinople ní ikeyin, tí a sì fi í lé ọ̀wọ̀ àwọn Tọ̀òkí.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 510–514.

A ó máa bá ikékọ̀ nípa ẹ̀gbé kẹ̀ta nàà lọ, nínú àpilẹ̀kọ̀ tí ó kàn.

“Mo jí láti inú oorun mi ní alé ànà pẹ̀lú ẹ̀rù ńlá kan lórí ọ̀kàn mi. Mo ń fi ọ̀rọ̀ kan rànşẹ̀ sí àwọn arákúnrin àti arábinrin wa, ó sì jẹ̀ ọ̀rọ̀ ikilọ̀ àti itóni nípa işẹ̀ àwọn kan tí wọn ń gbé àwọn ẹ̀kọ̀ aşışe kalẹ̀ nípa igbàgbà Èmí Mímó, àti işẹ̀ rẹ̀ nípasẹ̀ àwọn aşojú èniyàn.”

“A kọ̀ mi pé iwáriri tí ó dàbí èyí tí a pé wá láti dojú kọ̀ léyìn iparí àkókò nàà ní 1844 yóò tún wọ̀ láárin wa ní àwọn ojọ̀ ikeyin ti ihin-işẹ̀ nàà, àti pé a gbòdò dojú kọ̀ ibi yí pẹ̀lú ipinnu gígùn bakan nàà nísinsin yí gégé bí a ti dojú kọ̀ ọ̀ nínú àwọn irírí wa àkókò.”

“A dúró lórí ipele ibèrè àwọn işẹ̀lẹ̀ ńlá àti işẹ̀lẹ̀ olólá tí ń mú ibèrù wá. Àwọn àsoṭélé ń ẹ̀. Àkọ̀silẹ̀ itàn àjẹ̀jì tí ó kún fún işẹ̀lẹ̀ pàtàkì ni a ń kọ̀ sínú àwọn iwé ọ̀run—àwọn işẹ̀lẹ̀ tí a ti sọ tẹ̀lẹ̀ pé wọn yóò şẹ̀lẹ̀ láipẹ̀ kí ojọ̀ ńlá Olórùn tó dé. Ohun gbogbo ní ayé wà ní ipò àidúroşinşin.”

Àwọn orílẹ̀-èdè bínú, a sì n ẹ̀ ìmúrasílẹ̀ nílá fún ogun. Orílẹ̀-èdè kan n dìtẹ̀ sí orílẹ̀-èdè miíràn, ijọba kan sì sí ijọba miíràn. Ojọ́ nílá Ọlórún n sún mólé gidigidi. Sùgbón bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé àwọn orílẹ̀-èdè n kó agbára wọn jọ fún ogun àti ìtàjẹ̀sílẹ̀, àşẹ̀ tí a fí fún àwọn ángẹ̀lì ẹ̀ wà ní agbára, pé kí wọn di àwọn ẹ̀fúùfú mẹ̀rin mú tíí a ó fí fí èdidì lé àwọn ìránşẹ̀ Ọlórún lóri iwájú orí wọn.” Selected Messages, ìwé 1, 221.